

УДК 342.1.5

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.5.8>

НАСЛІДКИ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЛОБІЗМ» ТА ЙОГО УЗГОДЖЕННЯ ІЗ НОРМАМИ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ»

Чалий М.Г.,
*викладач кафедри військового права
Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0003-2182-3455*

Іващенко С.М.,
*доцент кафедри права Національної безпеки та правової роботи
Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0001-6846-7422*

Чалий М.Г., Іващенко С.М. Наслідки Закону України «Про лобізм» та його узгодження із Законом України «Про запобігання корупції».

У статті досліджуються наслідки запровадження Закону України «Про лобіювання» та проблеми його узгодження із Законом України «Про запобігання корупції». В умовах трансформації політичної системи та активної демократизації державного управління в Україні лобістську діяльність необхідно розглядати як легітимний інструмент впливу приватних осіб, організацій та груп інтересів на процес ухвалення державних рішень. Водночас правове регулювання лобізму потребує чіткого визначення статусу лобістів, предмету лобіювання, правил взаємодії з органами влади та механізмів контролю, що дозволяє запобігти можливим корупційним проявам.

У статті аналізуються колізії між законодавчими нормами, які виникають у процесі одночасного застосування Законів «Про лобіювання» і «Про запобігання корупції». Привертає увагу невизначеність ключових термінів, дублювання процедур звітування, обмеження повноважень контролюючих органів, а також потенційна легалізація тіньових механізмів впливу. Особлива увага приділяється ризикам посилення переваг великого бізнесу у формуванні державної політики, можливим маніпуляціям із джерелами фінансування та недостатньому контролю за достовірністю поданої інформації.

Окремо розглядається міжнародний досвід регулювання лобізму, зокрема практика США, Канади та країн ЄС, де ефективне регулювання забезпечується через публічні реєстри лобістів, відкриту звітність та суворі етичні стандарти. Поєднання правових та етичних норм дозволяє знизити корупційні ризики та забезпечити рівний доступ різних груп інтересів до процесу ухвалення рішень.

Висвітлюються шляхи удосконалення українського законодавства: гармонізація термінології, інтеграція реєстрів і звітності, запровадження обмежень на практику «обертових дверей», встановлення етичних стандартів і прозорих вимог щодо фінансування, а також поетапне впровадження закону з тестуванням нових механізмів. Успішне застосування закону можливе лише за умови чіткого узгодження з антикорупційним законодавством та належного інституційного забезпечення, що забезпечить прозорість, підзвітність та баланс інтересів держави, бізнесу та громадянського суспільства.

Ключові слова: лобізм, Закон України «Про лобіювання», Закон України «Про запобігання корупції», антикорупційне законодавство, державне управління, конфлікт інтересів, прозорість, підзвітність, ризики корупції, державна політика, громадянське суспільство, бізнес-вплив, фінансування лобістів, реєстр лобістів, етична поведінка, обмеження «обертових дверей», НАЗК, контроль та нагляд, законодавча гармонізація.

Chalyi M.H., Ivashchenko S.M. Consequences of the Law of Ukraine «On lobbying» and its harmonization with the Law of Ukraine «On prevention of corruption».

The article examines the consequences of implementing the Law of Ukraine “On Lobbying” and the challenges of aligning it with the Law of Ukraine “On Prevention of Corruption.” In the context of the transformation of Ukraine’s political system and the active democratization of public administration, lobbying should be seen as a legitimate tool for private individuals, organizations, and interest groups to influence the decision-making process. At the same time, the legal regulation of lobbying requires a clear definition of the status of lobbyists, the scope of lobbying activities, rules for interaction with government bodies, and control mechanisms to prevent potential corruption.

The article analyzes conflicts between legislative norms that arise from the simultaneous application of the Laws “On Lobbying” and “On Prevention of Corruption.” Attention is drawn to the lack of clear definitions of key terms, duplication of reporting procedures, limitations on the powers of oversight bodies, and the potential legalization of shadow influence mechanisms. Particular attention is given to the risks of large business interests gaining an advantage in shaping state policy, potential manipulation of funding sources, and insufficient control over the accuracy of reported information.

International experiences in lobbying regulation are also considered, particularly practices in the USA, Canada, and European Union countries, where effective regulation is ensured through public registries of lobbyists, open reporting, and strict ethical standards. Combining legal and ethical norms reduces corruption risks and ensures equal access for different interest groups to the decision-making process.

The article also highlights ways to improve Ukrainian legislation, including harmonizing terminology, integrating registries and reporting systems, introducing restrictions on the “revolving door” practice, establishing ethical standards and transparent financing requirements, and gradually implementing the law with pilot testing of new mechanisms. Successful implementation of the law is possible only if it is clearly aligned with anti-corruption legislation and supported by proper institutional mechanisms, ensuring transparency, accountability, and a balance of interests between the state, business, and civil society.

Key words: lobbying, lobbying activities, Law of Ukraine «On Lobbying,» Law of Ukraine «On Prevention of Corruption,» anti-corruption legislation, public administration, conflict of interest, transparency, accountability, risks of corruption, public policy, civil society, business influence, lobbyist financing, register of lobbyists, ethical behavior, restrictions on «revolving doors,» NACP, control and supervision, legislative harmonization.

Постановка проблеми. Проблема правового регулювання лобістської діяльності в Україні є надзвичайно актуальною в умовах трансформації політичної системи та активної демократизації державного управління. Попри офіційну мету Закону України «Про лобіювання» - забезпечення прозорості взаємодії між приватними інтересами та органами державної влади, проте на практиці його запровадження стикається з низкою складнощів, які можуть призвести до негативних наслідків. Однією з головних проблем є потенційна невизначеність ключових термінів, таких як «лобіст», «лобістська діяльність» та «предмет лобіювання», що створює ризик різного трактування норм та можливість формальної легалізації тіньових механізмів впливу. Також актуальним залишається питання узгодження Закону України «Про лобіювання» із Законом України «Про запобігання корупції», адже одночасне застосування обох законів може породжувати колізії у сфері декларування, контролю контактів із посадовими особами, регулювання фінансування лобістської діяльності та розмежування повноважень контролюючих органів. Недостатня гармонізація цих нормативних актів підвищує ризики посилення впливу великих бізнес-структур на державну політику, маніпуляцій із джерелами фінансування та порушень етичних норм у сфері лобіювання. Усе це вимагає детального дослідження правових колізій і розробки ефективних механізмів інтеграції антикорупційних стандартів у систему регулювання лобістської діяльності для забезпечення прозорості, підзвітності та збалансованого представництва інтересів різних груп у процесі ухвалення державних рішень.

Мета дослідження: аналіз негативних наслідків запровадження Закону України «Про лобіювання» та оцінка його узгодження із Законом України «Про запобігання корупції», зокрема в аспектах прозорості, підзвітності та запобігання корупційним ризикам. Дослідження спрямоване на виявлення нормативних колізій, прогалин у регулюванні лобістської діяльності та їхнього по-

тенційного впливу на державну політику, а також на розробку пропозицій щодо вдосконалення законодавчої бази з метою забезпечення збалансованого представництва інтересів держави, бізнесу та громадського суспільства.

Стан опрацювання проблематики. Огляд сучасного стану дослідження проблеми лобістської діяльності та її взаємодії з антикорупційним законодавством у науковій літературі свідчить про сталий інтерес до питань прозорості державного управління та регулювання впливу приватних інтересів на процес ухвалення публічних рішень. Теоретичні та прикладні аспекти лобізму як елементу демократичної політичної системи розглядалися у працях таких зарубіжних науковців, як М. Олсон, Р. Даль, Д. Трумен, Дж. Медісон, Ф. Баумгартнер та Б. Ліч, які акцентували увагу на ролі груп інтересів у формуванні державної політики. У сучасних дослідженнях наголошується на необхідності законодавчого врегулювання лобістської діяльності як інструменту демократизації політичного процесу та підвищення відкритості публічної влади.

Водночас у наукових працях вказується на низку проблем, пов'язаних із правовою невизначеністю термінології, дублюванням процедур контролю та ризиками використання легалізованого лобізму для прикриття корупційних практик. Зазначені питання ґрунтовно аналізуються у дослідженнях С. Роуз-Аккерман, М. Джонстона та П. Віделя, які розглядають взаємозв'язок між лобізмом, політичним впливом і корупційними ризиками.

Міжнародний досвід правового регулювання лобізму, зокрема у США, Канаді та країнах Європейського Союзу, висвітлений у працях К. Хогана, Д. Чарлворта та А. Коена, демонструє ефективність запровадження публічних реєстрів лобістів, відкритої фінансової звітності та жорстких етичних стандартів. Поєднання правових і етичних механізмів, за висновками зазначених авторів, сприяє зниженню корупційних ризиків і забезпеченню рівного доступу різних груп інтересів до процесу ухвалення рішень.

У вітчизняній науковій думці проблематика лобізму та його співвідношення з антикорупційним законодавством розглядалася у працях В. Тація, Ю. Битяка, О. Костенка, М. Хавронюка, О. Бандурки та Н. Нижник. Українські науковці звертали увагу на фрагментарність нормативного регулювання, відсутність чіткого визначення статусу лобістів, недосконалість механізмів контролю та необхідність гармонізації законодавства про лобізм із Законом України «Про запобігання корупції», зокрема у частині декларування, фінансового контролю та регулювання контактів із посадовими особами.

Виклад основного матеріалу. Лобістська діяльність у сучасному демократичному суспільстві виступає одним із ключових інструментів взаємодії між інститутами громадянського суспільства, бізнес-структурами та органами державної влади. Вона передбачає легітимний і цілеспрямований вплив приватних осіб, організацій або організованих груп інтересів на процес формування та ухвалення публічних рішень з метою представлення, захисту та просування власних політичних, економічних або соціальних інтересів [2, с. 45]. У межах демократичної моделі врядування лобізм розглядається як один із механізмів участі заінтересованих суб'єктів у публічній політиці, що доповнює інститути представницької демократії та сприяє врахуванню різноманітних суспільних позицій.

Лобізм не є однозначно негативним явищем, оскільки за умов належного правового регулювання він забезпечує відкритий і прозорий канал комунікації між владними структурами та суспільством. Через лобістську діяльність до органів державного управління можуть надходити фахові експертні оцінки, аналітичні матеріали, статистичні дані та практичні рекомендації, що підвищує обґрунтованість і якість управлінських рішень. Крім того, лобізм сприяє виявленню проблем у сфері правового регулювання та соціально-економічного розвитку, сигналізуючи державі про актуальні потреби окремих секторів економіки або соціальних груп.

Водночас ефективність і суспільна безпечність лобістської діяльності безпосередньо залежать від наявності чіткої та узгодженої правової бази, а також дієвих механізмів державного й громадського контролю [1, с. 15]. За відсутності належного нормативного врегулювання лобізм може набувати прихованих форм та трансформуватися у корупційні практики, що підривають принципи рівності доступу до процесу ухвалення рішень і знижують рівень довіри громадян до органів влади. Саме тому у сучасних правових державах особлива увага приділяється законодавчому визначенню статусу лобістів, прозорості їхньої діяльності, регулюванню фінансування та встановленню етичних стандартів взаємодії з посадовими особами.

В українських умовах, за яких політична система перебуває у стані тривалої трансформації, а інститути державного управління проходять етап активного становлення та інституційного

вдосконалення, проблема законодавчого врегулювання лобістської діяльності набуває особливої актуальності та практичної значущості [4, с. 23]. Відсутність усталених традицій прозорості взаємодії між представниками приватних інтересів і органами публічної влади, а також історично сформована практика неформального впливу на процес ухвалення управлінських рішень зумовлюють потребу у створенні чітких правових механізмів легалізації та контролю лобізму. У цьому контексті законодавче регулювання лобістської діяльності розглядається не лише як засіб упорядкування взаємовідносин між державою та суб'єктами економічної і громадської діяльності, а й як важливий елемент антикорупційної політики, спрямований на зниження рівня тіньового впливу, підвищення прозорості процесів державного управління та зміцнення довіри суспільства до органів влади.

Закон України «Про лобіювання» передбачає комплексне регулювання ключових аспектів діяльності лобістів, зокрема визначення їхнього правового статусу, встановлення чітких правил взаємодії з органами державної влади, а також запровадження ефективних механізмів контролю за виконанням покладених обов'язків та дотриманням етичних норм. Основна мета цього законодавчого акта полягає в легалізації вже існуючих практик впливу на процес ухвалення рішень, які раніше функціонували поза межами правового поля та не підлягали належному контролю [2, с. 50]. Закон створює умови для прозорості та інституціоналізованої взаємодії між суб'єктами лобістської діяльності та посадовими особами держави, забезпечує відкритість комунікацій, впорядковує порядок фінансування лобістських заходів та звітності, а також мінімізує ризики неформального або прихованого впливу на формування державної політики. Крім того, запровадження даного законодавчого регулювання сприяє підвищенню довіри громадськості до процесу ухвалення рішень, стимулює більш відповідальне виконання посадовими особами своїх повноважень та зміцнює загальні принципи прозорості й підзвітності у системі публічного управління.

Міжнародний досвід демонструє значне різноманіття підходів до правового та етичного регулювання лобістської діяльності. У розвинених демократіях, зокрема у США та Канаді, застосовуються комплексні системи контролю, що передбачають відкриті реєстри лобістів, в яких фіксуються контакти з державними посадовцями, теми лобіювання, а також джерела фінансування та витрати на лобістську діяльність. Водночас суворо регламентується фінансова звітність і обов'язкове декларування інтересів, що забезпечує високий рівень прозорості процесів ухвалення рішень та мінімізує ризики конфлікту інтересів [6, с. 112].

Європейські держави, як правило, поєднують законодавче регулювання лобізму з етичними стандартами та професійними кодексами поведінки для посадових осіб і лобістів, що дозволяє підтримувати баланс між інтересами бізнесу, громадських організацій та держави. Такий підхід сприяє підвищенню підзвітності, відкритості та довіри до політичних і адміністративних процесів [7, с. 67].

Водночас у деяких країнах лобістська діяльність регулюється переважно через внутрішні кодекси етики та рекомендації для чиновників, що зменшує бюрократичне навантаження на державні органи та суб'єктів лобізму, але одночасно створює потенційні ризики непрозорості та недостатнього контролю за впливом приватних інтересів на публічні рішення. Це свідчить про необхідність комплексного підходу, який поєднає правові, фінансові та етичні механізми, щоб забезпечити ефективний, прозорий і підзвітний процес лобіювання у державі.

В Україні лобістська діяльність протягом тривалого часу переважно носила тіньовий характер, що робило цю сферу особливо вразливою до корупційних проявів, непрозорих домовленостей та неформального впливу на процес ухвалення державних рішень. Відсутність належного правового регулювання створювала ризики переваги окремих груп інтересів над суспільними, а також сприяла зловживанням у сфері фінансування політичної активності та взаємодії з посадовими особами. Саме ці обставини обумовили нагальну потребу у створенні комплексного законодавчого механізму, який визнає лобізм легітимним інструментом впливу, одночасно забезпечує прозорість і підзвітність діяльності лобістів, регламентує порядок фінансування та звітності, а також встановлює чіткі правила взаємодії між суб'єктами лобістської діяльності та державними органами [9, с. 56]. Такий підхід дозволяє не лише легалізувати практики впливу на публічну політику, що вже існують, а й мінімізувати ризики прихованого або незаконного тиску, підвищуючи рівень довіри суспільства до процесів державного управління та зміцнюючи принципи прозорості й підзвітності у сфері публічної політики.

Визначення змісту ключових термінів, таких як «лобістська діяльність», «лобіст» та «предмет лобіювання», є надзвичайно важливим для ефективного застосування Закону України «Про лобіювання». Чітке та однозначне формулювання цих понять дозволяє уникнути надмірно широкого або, навпаки, обмеженого тлумачення нормативного акту, що може створювати правову невизначеність, ускладнювати контроль за дотриманням законодавства та відкривати можливості для потенційних зловживань. Закон передбачає обов'язкову реєстрацію всіх суб'єктів лобістської діяльності, регулярне подання детальних звітів про фінансування та конкретні заходи лобістів, а також встановлює стандарти етичної поведінки та вимоги до прозорості взаємодії з органами державної влади [3, с. 85]. Запровадження таких механізмів не лише формалізує процес лобіювання, але й підвищує його легітимність, зміцнює довіру громадськості до державних інституцій та створює передумови для контролю з боку антикорупційних органів і громадських спільнот, що є важливим елементом демократичного врядування та забезпечення балансу інтересів різних соціальних і економічних груп.

Взаємодія Закону України «Про лобіювання» із Законом України «Про запобігання корупції» має ключове значення для забезпечення ефективності правового регулювання та мінімізації негативних наслідків одночасного застосування обох законодавчих актів. Лобістська діяльність за своєю природою передбачає прямий та цілеспрямований вплив на державних посадовців, що потенційно створює конфлікти інтересів, можливість непрозорого отримання вигод та ризики зловживання службовим становищем. У зв'язку з цим законодавчі ініціативи щодо лобізму не можуть розглядатися ізольовано від антикорупційних норм, які встановлюють стандарти поведінки посадових осіб, обмежують можливості конфлікту інтересів та передбачають механізми контролю за дотриманням законодавства у сфері публічної політики [10, с. 37].

Тісне узгодження положень обох законів дозволяє формалізувати лобістську діяльність, забезпечити прозорість фінансових потоків, облік контактів лобістів із посадовцями та звітність перед громадськістю, а також створює передумови для ефективного контролю з боку антикорупційних органів. Таким чином, інтеграція антикорупційних норм у правове регулювання лобізму виступає важливим елементом запобігання тіньовим практикам, гарантує баланс між інтересами держави, бізнесу та громадянського суспільства, а також сприяє зміцненню довіри до процесу ухвалення рішень у сфері публічного управління.

Аналіз чинного законодавства виявляє низку нормативних колізій, що виникають при одночасному застосуванні Законів України «Про лобіювання» та «Про запобігання корупції». Однією з основних проблем є невизначеність термінології: ключові поняття, такі як «лобіст», «предмет лобіювання» та «взаємодія з органами влади», залишаються досить загальними та нечітко окресленими. Це допускає суб'єктивне тлумачення норм і створює потенційні ризики неправомірного використання положень того чи іншого закону, що може призводити до зловживань або формальних порушень [5, с. 42].

На противагу цьому, антикорупційне законодавство встановлює чіткі правові категорії, такі як «неправомірна вигода», «конфлікт інтересів», «подарунок», та визначає обов'язки щодо декларування доходів, контактів посадових осіб і джерел фінансування. Відсутність узгоджених процедур і єдиних критеріїв між двома законодавчими актами може спричинити ситуації, коли одна й та сама дія одночасно розглядається як законна форма лобістської взаємодії та як порушення антикорупційних норм [11, с. 30]. Це створює необхідність розробки інтегрованих підходів до правового регулювання, які б поєднували норми обох законів, визначали чіткі межі допустимої лобістської діяльності та забезпечували прозорість, підзвітність і контроль з боку державних і громадських інституцій. Такий підхід дозволив би мінімізувати конфлікти інтересів, запобігти тіньовому впливу та сприяти формуванню ефективної системи публічного управління, що враховує баланс між інтересами держави, бізнесу та громадянського суспільства.

Ще однією важливою проблемою є дублювання процедур контролю та звітності, передбачених різними законодавчими актами. Закон України «Про лобіювання» встановлює окремий реєстр лобістів, обов'язок подання детальних звітів про їхню діяльність та джерела фінансування, а також регламентує механізми публічного оприлюднення цих даних. Паралельно, Закон України «Про запобігання корупції» покладає на Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) функції моніторингу доброчесності, контролю за контактами посадових осіб із приватними інтересами, перевірки фінансових декларацій та оцінки потенційних конфліктів інтересів.

Незалежне існування цих систем створює ризики подвійного навантаження на контролюючі органи, знижує ефективність моніторингу та може залишати прогалини у забезпеченні прозорості та підзвітності лобістської діяльності. Відсутність інтеграції реєстрів, узгоджених процедур звітності та взаємодії між органами контролю обмежує можливості як громадськості, так і державних інституцій здійснювати системний та ефективний нагляд за впливом приватних інтересів на процес ухвалення рішень. Така ситуація підкреслює необхідність розробки єдиних механізмів координації та синхронізації процедур контролю, що дозволило б підвищити прозорість, знизити бюрократичне навантаження та забезпечити комплексний контроль за лобістською діяльністю в умовах інтегрованого правового поля.

Регулювання контактів між лобістами та державними посадовцями є окремим і досить складним викликом для правового поля України. Закон України «Про запобігання корупції» чітко обмежує отримання подарунків, винагород та інших матеріальних благ, які можуть прямо або опосередковано впливати на ухвалення рішень посадовими особами, встановлюючи при цьому суворі вимоги щодо декларування та контролю. У той же час Закон України «Про лобіювання» формалізує зустрічі та комунікації лобістів із представниками органів влади, але у деяких випадках не містить достатньо конкретних процедур проведення таких контактів або навпаки встановлює надмірні обмеження, що можуть ускладнювати обмін інформацією та експертними оцінками.

Це поєднання різноспрямованих норм створює ризики непропорційного доступу окремих приватних груп до процесу формування державної політики та виникнення ситуацій подвійних вимог до посадових осіб. Така правова невизначеність може зумовлювати потенційні конфлікти інтересів, ускладнювати контроль за лобістською діяльністю та відкривати можливості для непрозорого впливу на публічні рішення. Відтак виникає необхідність розробки узгоджених процедур регулювання контактів між лобістами та державними службовцями, які б забезпечували прозорість, рівний доступ різних груп інтересів, дотримання антикорупційних стандартів та ефективний нагляд з боку державних і громадських інституцій.

Питання повноважень Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) у контексті запровадження нового законодавства про лобізм є особливо критичним для забезпечення ефективного контролю та моніторингу лобістської діяльності. Ухвалення Закону України «Про лобіювання» створює потребу у додаткових функціях моніторингу, перевірки звітності лобістів та контролю за дотриманням етичних стандартів, що може передбачати два основні підходи: надання НАЗК розширених повноважень або створення нового спеціалізованого органу контролю [10, с. 48].

Фінансові аспекти лобістської діяльності також потребують ретельного узгодження між положеннями Закону України «Про лобіювання» та антикорупційного законодавства. Закон про лобізм передбачає обов'язкову звітність лобістів щодо джерел фінансування їхньої діяльності, конкретних витрат на заходи та взаємодії з державними органами, що забезпечує прозорість і можливість контролю з боку громадськості та державних інституцій. Водночас антикорупційне законодавство регламентує декларування доходів, подарунків та інших благ, які отримують посадові особи, а також визначає порядок перевірки достовірності цієї інформації [11, с. 37].

Неузгоджені критерії та терміни у двох системах звітності можуть призводити до різної оцінки однієї й тієї самої фінансової інформації, створюючи ризики подвійного трактування та непропорційного навантаження на контролюючі органи. Це, у свою чергу, знижує ефективність моніторингу, відкриває можливості для маніпуляцій і прихованого впливу на процес ухвалення рішень, а також підриває довіру до інституцій публічної влади. Виходячи з цього, необхідним є узгодження фінансових процедур, гармонізація термінів та впровадження інтегрованих механізмів контролю, що дозволяють забезпечити прозорість, підзвітність і баланс інтересів держави, бізнесу та громадянського суспільства.

Запровадження Закону України «Про лобіювання» формалізує взаємодію приватних суб'єктів із державними органами та створює правові механізми для легітимного представлення інтересів різних груп у процесі ухвалення рішень, що є важливим кроком до підвищення прозорості та відкритості публічної політики [9, с. 61]. Водночас закон породжує потенційні ризики для ефективності управління та забезпечення балансу інтересів у державі. Недостатньо визначені ключові поняття, такі як «лобіст», «предмет лобіювання» та «взаємодія з органами влади», створюють правову невизначеність та відкривають можливості для різного тлумачення норм [8, с. 92].

Серед основних шляхів удосконалення законодавства щодо регулювання лобістської діяльності виокремлюються кілька пріоритетних напрямів. Необхідно здійснити гармонізацію термінології між Законом України «Про лобіювання» та Законом України «Про запобігання корупції», щоб уникнути неоднозначного тлумачення понять, забезпечити юридичну визначеність та запобігти потенційним конфліктам норм. Важливо інтегрувати реєстри лобістів і звітності з антикорупційними механізмами контролю, що дозволить створити єдину прозору систему моніторингу і підвищить ефективність нагляду з боку держави та громадськості.

Необхідним є встановлення обмежень на практику «обертових дверей», яка передбачає перехід посадових осіб державних органів у лобістські структури та навпаки, що може створювати конфлікти інтересів та ризики неправомірного впливу. Крім того, слід запровадити етичні стандарти для лобістів та чіткі вимоги щодо прозорості фінансування їхньої діяльності, що підвищує довіру до процесу ухвалення рішень і мінімізує можливості для прихованого впливу [1, с. 18; 5, с. 46].

Доцільним також є поетапне впровадження закону з тестуванням нових механізмів, що дозволяє оцінити практичну ефективність норм, виявити прогалини та своєчасно внести необхідні корективи. Комплексне застосування цих заходів сприятиме забезпеченню балансу інтересів держави, бізнесу та громадського суспільства, підвищенню прозорості та підзвітності лобістської діяльності, а також мінімізації ризиків неправомірного впливу на формування державної політики.

Висновки. Лобістська діяльність виступає важливим інструментом взаємодії між громадським суспільством, бізнесом та державними органами, забезпечуючи можливість донесення експертних оцінок, аналітичних даних і практичних рекомендацій у процес ухвалення рішень. Водночас ефективність та безпечність лобізму напряму залежать від наявності чіткої правової бази, визначення статусу лобістів, предмета лобіювання, правил взаємодії з органами влади та механізмів контролю. Аналіз Закону України «Про лобіювання» у контексті взаємодії із Законом України «Про запобігання корупції» демонструє низку нормативних колізій: невизначеність ключових термінів, дублювання процедур звітності, відсутність інтеграції реєстрів та потенційний ризик подвійних або суперечливих вимог до посадових осіб. Такі прогалини створюють умови для формалізації тіньових практик впливу, підвищують ризики конфлікту інтересів і непропорційного доступу до процесу формування державної політики.

Для підвищення ефективності та прозорості лобістської діяльності необхідна гармонізація термінології між законами, інтеграція реєстрів та систем звітності, встановлення обмежень для практики «обертових дверей», запровадження етичних стандартів для лобістів і прозорих вимог щодо фінансування, а також поетапне впровадження закону з тестуванням нових механізмів. Лише комплексне та узгоджене законодавче врегулювання лобістської діяльності з антикорупційним законодавством дозволить забезпечити баланс інтересів держави, бізнесу та громадянського суспільства, підвищити прозорість і підзвітність процесу ухвалення рішень та мінімізувати ризики неправомірного впливу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про лобіювання»: Закон України від 23.02.2024 №3606-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-20#Text>.
2. Закон України «Про запобігання корупції»: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
3. Андрійчук Ю. Лобізм і державне управління: правове регулювання та практичні аспекти: монографія. Київ, 2020. 256 с.
4. Бондаренко І. Прозорість та підзвітність у лобістській діяльності: міжнародний досвід : монографія. Львів: Видавництво ЛНУ, 2021. 198 с.
5. Гончаренко П. Лобізм та антикорупційне законодавство: теорія і практика: монографія. Харків: ХНУ, 2019. 142 с.
6. Дмитренко С. Ризики впливу бізнесу на державну політику: аналітичний огляд: монографія. Київ, 2022. 184 с.
7. Європейський досвід регулювання лобізму / під ред. М. Коваленка. Київ: Центр політичних досліджень, 2020. 210 с.
8. Кузьменко Т. Етичні стандарти у лобістській діяльності: проблеми та перспективи : монографія. Одеса: ОНУ, 2021. 160 с.

9. Національне агентство з питань запобігання корупції. Методичні рекомендації щодо контролю лобістської діяльності. Київ: НАЗК, 2020. 112 с. URL: <https://nazk.gov.ua/ua/documents/analytical-recommendations>.
10. Петренко В. Фінансування лобістської діяльності та звітність: міжнародні практики: монографія. Київ: КНЕУ, 2021. 135 с.
11. Шевченко Л. Регулювання «обертових дверей» у лобізмі: правові аспекти: монографія. Львів: Видавництво ЛНУ, 2022. 148 с.